

**Управління культури
Київська обласна державна адміністрація
КЗ КОР «Білоцерківський краєзнавчий музей»**

**Методичні рекомендації
щодо створення інтерактивних екскурсій**

**Біла Церква
2021**

Методичні рекомендації щодо створення інтерактивних екскурсій – Біла Церква, 2021. – 12 с.

Рецензіати:

Діденко Л.М. – кандидат історичних наук, Заслужений працівник культури України, директор Білоцерківського краєзнавчого музею

Петренко В.В. – заступник директора з наукової роботи Білоцерківського краєзнавчого музею

Укладачі:

Поплавська С.П. – завідувач науково-методичним відділом Білоцерківського краєзнавчого музею

Комп'ютерна верстка:

Поплавська С.П. – завідувач науково-методичним відділом Білоцерківського краєзнавчого музею

Друкується за рішенням науково-методичної ради

Протокол № 1 від 15.03.2021 р.

КЗ КОР «Білоцерківський краєзнавчий музей»

© КЗ КОР «Білоцерківський краєзнавчий музей», 2021

ЗМІСТ

I.	Вступ.....	5
II.	Види та форми інтерактивних екскурсій.....	6
III.	Етапи створення інтерактивних екскурсій.....	7
	1. Вибір тематики.....	7
	2. Створення презентації для інтерактивних екскурсій.....	7
	3. Маршрутний лист.....	9
IV.	Впровадження театралізованих елементів в інтерактивну екскурсію.....	10
V.	Принцип роботи ексурсовода на інтерактивній екскурсії.....	10
VI.	Результати інтерактивної екскурсії.....	12

I. Вступ

Використання даних методичних рекомендацій допоможе організувати та створити інтераактивні екскурсії в музейних закладах. Адже діяльність музею на основі сучасних методів роботи і технологій створює умови для залучення відвідувачів до музею, викликає інтерес до вивчення історії свого краю, країни, світової історії, світової культурної спадщини, а також стати імпульсом для культурного розвитку, формування особистості. Проведення інтерактивних екскурсій в музеях, – це розширення культурно-освітніх можливостей, яке дозволяє створити ефективно мотивуюче середовище для учнів, завдяки якому кожен відвідувач зможе стати повноправним учасником та ініціатором розвитку музею.

Сьогодні в багатьох українських музеях спостерігається значний спад кількості відвідувачів. Цьому сприяють і складна ситуація в країні, й захоплення (іноді надмірне) мережею Інтернет та різноманітними гаджетами.

В таких умовах музеї повинні вводити нові форми роботи, щоб «відірвати» людей від телевізору та Інтернету й залучити їх до музею.

У Білоцерківському краєзнавчому музеї крім традиційних екскурсій, майстер-класів, театралізованих дійств, що є одними із основних форм роботи культурно-освітньої діяльності, набувають популярності інтерактивні екскурсії.

Першим і головним правилом інтерактивної екскурсії є залучення в роботу всіх учасників.

Інтерактивність (від англ. Interaction – взаємодія) поняття, яке розкриває характер і ступінь взаємодії між об'єктами.

В даний час терміни «інтерактивні методи роботи з відвідувачами», «інтерактивні експонати», «інтерактивні екскурсії» стали поширеними. Перевагою інтерактивних методів перед звичайною екскурсією, безумовно, є наявність зворотного зв'язку між екскурсоводом і аудиторією. Зазвичай екскурсія передбачає досить пасивну участь відвідувачів в процесі екскурсії: вони слухають, дивляться, переміщуються по експозиціях, але при цьому можуть поверхньо сприймати побачене і почуте. Інтерактивні екскурсії дозволяють залучати відвідувачів в активну

взаємодію з екскурсоводом і підштовхнути їх до «самостійного» дослідження об'єкта або об'єктів екскурсії, експонатів музею. Це істотно підсилює гостроту сприйняття матеріалу і робить екскурсію більш цікавою і такою, що запам'ятовується. Стимулюється інтерес до минулого, здійснюється передача культурного досвіду, і музей стає посередником між відвідувачем і культурним середовищем.

Для проведення інтерактивних екскурсій співробітники Білоцерківського краєзнавчого музею включають багатий спектр методів роботи, організаційної діяльності, використовуючи інноваційні технології та мультимедійні засоби.

Методичні рекомендації розроблені для використання інноваційних форм роботи в музейних закладах.

II. Види та форми інтерактивних екскурсій

Процес створення інтерактивної екскурсії дуже трудомісткий і тривалий за часом. Слід враховувати **вид, форму та етапність** в підготовчій роботі.

Види інтерактивних екскурсій можуть бути:

1. **Експонатна** – екскурсія, яка присвячена одному експонату, орієнтується на нього або групу подібних по етимології предметів, що знаходяться в музеї. (*наприклад «Фронтові листи», «Петриківський розпис», «Вишиті рушники»*).
2. **Експозиційна** – екскурсія, яка присвячена цілій експозиції, або декільком логічно пов'язаним одна з одною експозиціям (*наприклад «Є в пам'яті миттєвості війни», «Чорнобиль – біль та пам'ять»*).

При побудові екскурсійної програми, виходячи з експонатів і експозицій, мало розповісти про самі експонати або експозиції. Важливо сформулювати уявлення слухачів про особливості історичного періоду 1939–1945 рр., до яких відносяться ці експонати або ціла експозиція. Розповідь слід підкріплювати музичними, літературними, художніми творами військової епохи.

3. **Датована** – екскурсія, яка не прив'язана до експозицій і експонатам музею, але має орієнтованість на історичну дату.

При побудові екскурсійної програми, важливо підібрати і оформити матеріал таким чином, щоб в ньому відбивалися не

тільки історичні факти, а й їх достовірність підтверджувалася експонатами або експозиціями музею. (наприклад «100 річчя С.Дроздову» «День космонавтики. І.Попович»)

За формою інтерактивна екскурсія може бути:

Єдина – екскурсія, яка готується і проводиться як самостійний захід.

Цикл екскурсій – в процесі підготовки матеріал розподіляється на кілька логічно взаємопов'язаних між собою заходів.

Бесіда – екскурсія-бесіда – це форма роботи в музеї, коли основним завданням є, не так навчити, скільки пробудити інтерес, допитливість.

Цикл бесід – це кілька взаємозалежних бесід на одну тему.

III. Етапи створення інтерактивних екскурсій.

Основним завданням у всьому підготовчому процесі, для створення інтерактивної екскурсії, є підбір матеріалу. Саме від того яка тема екскурсії буде вибрана, будуть залежать подальші кроки, а саме – створення маршрутних листів і допоміжних завдань до екскурсії.

1. Вибір тематики.

Вибираючи тему для проведення інтерактивної екскурсії логічно опиратися до вікової категорії відвідувачів даної екскурсії. Як правило, екскурсії складаються для вікових категорій 1-4 класів, 5-8 класів, 9-11 класів, студентів та дорослих. Для учнів шкіл матеріал повинен бути доступним, простим у сприйнятті, а для студентів та дорослих більш навантажений навчальним та історично-інформаційним матеріалом. Інтерактивна екскурсія повинна стати поштовхом до самостійної пошуково-дослідницької роботи відвідувачів.

Визначившись з темою і з віковою категорією аудиторії потрібно спеціально для них розробити **презентацію**, завдання і **маршрутний лист**.

2. Створення презентації для інтерактивних екскурсій

Для створення і проведення інтерактивної екскурсії бажано користуватися презентаціями. У цього технічного виду навчання є

маса переваг: яскравість, можливість у великому форматі показувати фотографії, підкреслювати музичним супроводом найбільш вигідні емоційно-логічні частини або окремі моменти заходу. Можливість зробити презентацію "живою" і т.д. Але разом з цим позитивні аспекти несуть в собі ще й багато підводних каменів. Існують рекомендації, які враховують наступні поради при створенні екскурсійної презентації:

Вибір фону – повинен бути однотонним, бажано пастельних тонів, або чітко відповідати тематиці інтерактивної екскурсії. Потрібно уникайти дрібного візерунка на тлі, так як він буде сильно рябіти в очах, коли на нього будуть дивитися на відстані. Не слід брати "кислотні" кольори – вони сильно стомлюють очі.

Екран – при виведенні на екран, фарби бліднуть, тому кольори повинні бути більш насиченими. Уважно ставтеся до якості обраних фотографій для демонстрації під час інтерактивної екскурсії. У форматі монітора вони можуть виглядати добре, але при виведенні їх на екран можуть "розпливатися" і сенс показу буде втрачено. Бажаний формат фото **JPG, PNG**, роздільна здатність 1920x1080 пікселів.

Шрифти – вони повинні бути чіткими, однієї товщини і конфігурації, одного кольору і одного вирівнювання на всіх слайдах. При таких умовах презентація буде здаватися однорідною і добре сприймається. Можна допустити змінити конфігурацію слайда в разі, якщо необхідно цими змінами підкреслити смислове навантаження слайда.

Відео та звуковий ряд – ці компоненти повинні бути присутніми в презентації, але музичний файл не повинен розтягуватися на всю презентацію, інакше він буде сильно заважати сприйняттю. Відеофрагмент, форматом **MP4**, повинен мати високе розширення для великого екрану, аудіо супровід (формат **MP3**) має також бути якісний. Перевіряйте якість файлів заздалегідь!

Анімація і переходи – намагайтеся менше додавати анімаційних вставок. Так як вони можуть перевантажити слайд, і його інформаційна частина втратить сенс. Переходи між слайдами намагайтеся робити однаковими, це також додасть презентації однорідність.

І найголовніше, не потрібно намагатися втиснути в маленький слайд великий обсяг тексту і фотографій. Пам'ятайте – презентація – це візуальний ряд, який демонструється як допоміжна наочність, а не основний підручник або документ.

3. Маршрутний лист

Маршрутний лист – це своєрідний путівник, який не тільки вказує «дорогу» а й містить питання і завдання, а також підказує способи дослідження об'єктів, шляхи пошуку інформації. Лист представляє собою алгоритм дій екскурсантів. Вони рухаються по певному маршруту, при цьому виконують різні завдання. Сам лист повинен бути компактним і зручним для зберігання та тривалого використання.

Маршрутний лист розглядають саме як «замінник» екскурсовода, стимулятор самостійного освоєння музейного простору, що забезпечує «свободу дій» в музейному середовищі. Перевагами маршрутних листів є те, що вони:

- направляють на пошук інформації, тим самим є засобом активізації діяльності, пробудження інтересу учнів;
- як носії додаткової інформації які дозволяють доповнювати, розширювати і поглиблювати уже засвоєний матеріал;
- є основою різноманітної діяльності учнів.

Цей лист не повинен містити багато завдань або складних питань.

У маршрутному листі обов'язково вказується:

- об'єкти, які мають дослідити (можливо в певній послідовності);
- порядок дій учнів під час обстеження певних об'єктів;
- питання, які дозволяють сконцентрувати увагу учнів;
- питання повинні носити відкритий характер.

Умови роботи за маршрутним листом:

1. Учасники діляться на кілька груп (дві групи) по 7–8 чоловік.
2. Метод жереба кожна група витягує картку з завданнями маршрутного листа.
3. Кожна команда вибирає собі командира.

Сучасні маршрутні листи (як на паперовому, так і електронному носії) залежно від теми, змісту та формою подання матеріалів, обсягом можуть бути дуже різноманітні.

IV. Впровадження театралізованих елементів в інтерактивній екскурсії

Кожна екскурсія може проводитися з елементами театралізованих дійств, костюми та персонажі залежать від теми.

Театралізація при проведенні інтерактивних екскурсій стала популярним інноваційним напрямом. Театралізовані елементи дають унікальну можливість перенестися в іншу історичну епоху, стати учасником цікавих подій, краще пізнати особливості того чи іншого регіону та періоду історії.

Театралізованими елементами можуть бути:

- міні-спектакль;
- костюмована екскурсія;
- екскурсія з історичними персонажами та ін.

Головною умовою ефективності театралізованих елементів є високий науковий рівень історичних реконструкцій.

Щоб якомога глибше поринути в час певної історичної епохи працівники музею переодягаються в історичні постаті, підбирають інтер'єр, створюють атмосферу даного періоду. Можна також екскурсантам запропонувати вибрати собі до смаку костюм тієї епохи, в яку вони збираються «здійснити подорож», і приміряти на себе, наприклад – костюм козака, Гетьмана, первісної людини, лицаря в обладунках, сфотографуватися на пам'ять. Дозволити ознайомитися з унікальними експонатами, в результаті чого у екскурсантів народжується почуття гордості за свою країну, повагу до традицій предків.

Елементи театралізованих дійств мають зберігати пізнавальну значимість, як і сама екскурсія.

V. Принцип роботи екскурсовода на інтерактивній екскурсії

Екскурсовод це той, хто любить музей, вміє цікаво розповідати, прагне до нових знань. Підготовка і проведення екскурсії в музеї – не проста справа. Воно вимагає наполегливості, великих знань, спеціальних навичок.

Позначивши основні компоненти інтерактивної екскурсії, ми базуємося на основних принципах роботи екскурсовода на даній екскурсії:

1. Пам'ятати що інтерактивна екскурсія – не лекція, а спільна робота.

2. Кожен учасник має право на власну думку.
3. Сказане на екскурсії – інформація для дослідницької діяльності.
4. Екскурсовод має показати високий професіоналізм, добре знання матеріалу.
5. Володіти мовною культурою і володіти термінологією.
6. Виявляти комунікативні вміння, дотримуючись педагогічного такту.
7. Провокувати інтерес, торкаючись значущих проблем.
8. Зацікавити відвідувачів і забезпечити дружню атмосферу, засновану на взаємній довірі
9. Підкреслювати освітні, а не змагальні мети.
10. Стимулювати дослідницьку роботу.
11. Заздалегідь підготувати питання і завдання маршрутного листа відповідно до віку екскурсантів.
12. Стежити за тим, щоб об'єктом критики була думка, а не учасник.
13. Проаналізувати проведене заняття, підкреслити важливість різноманітних позицій.
14. Підвести підсумки, подякувати учасникам за активну роботу.

Екскурсовод не повинен:

1. Допускати розгляд за рамки обговорюваної проблеми.
2. Залишати без уваги хоча б одне невірне судження.
3. Поспішати самому відповідати на питання. Намагатися переадресувати їх аудиторії.

Проведення інтерактивної екскурсії може проходити в приміщенні музею, або в актовому залі. У свої екскурсії екскурсоводи сміливо вводять питально-відповідний прийом розповіді, діалогові форми спілкування, що дозволяє включити в знайомство з експозиціями практично всіх екскурсантів. Створюючи екскурсії та заняття, співробітники музею спираються на знання в області вікової категорії відвідувачів, активно звертаються до життєвого досвіду дітей. Даний захід має супроводжуватися наявністю необхідної техніки, яку до екскурсії варто перевірити на сумісність і технічну справність. Необхідними технічними засобами будуть: ноутбук, проектор, екран, звукові

колонки, фото і відео апаратура не є обов'язковою, але пам'ять про проведений захід у вигляді знімків знадобляться для створення звітів.

VI. Результати інтерактивної екскурсії

Результатом будь-якої інтерактивної екскурсії має стати досягнення поставлених цілей і завдань самої екскурсії. Відвідувачі повинні не просто послухати або взяти участь у бесіді, вони повинні взяти активну участь у проведенні та обговоренні екскурсії, працювати з маршрутним листом і отримати саме ті знання, які є можливість отримати на даній екскурсії.

В кінці екскурсії активні учасники відзначаються сувенірами, пам'ятними подарунками.

КЗ КОР "Білоцерківський краєзнавчий музей»

Адреса:

09117, Київська обл., м. Біла Церква, площа Соборна, 4
тел./факс (04563) 5-31-82, тел. (04563) 5-55-52.

Сайт: <http://bkm.in.ua>

Email: bts-museum@ukr.net